

показателями; абстрактно-логічний (теоретическіе обобщенія и формулірование виводов); конструктивний и експериментальний (прогноз уровня технічески доступного энергетического потенціала соломы зерновых культур).

Результати. Проведен анализ и прогноз уровня технічески доступного энергетического потенціала соломы зерновых культур в Україні. Исследована доля впливания факторов на величину технічески доступного энергетического потенціала. Проанализированы проблемы и намечены основные направления получения энергии из соломы сельскохозяйственных культур. Определены потенциал отходов зерновых культур – соломы, с целью дальнейшего использования ее для получения тепловой энергии.

Научная новизна заключається в развитии теоретических положений и выработке практического подхода к оценке энергетического потенціала соломы зерновых і зернобобовых культур.

Практическая значимость. Проведены расчеты величины технічески доступного энергетического потенціала соломы зерновых и зернобобовых культур. Доказано, что технічески доступен энергетический потенциал соломы зерновых и зернобобовых культур в Україні достаточно высок и на его величину имеют влияние территориальные особенности областей.

Ключевые слова: биомасса, энергетическая безопасность, энергетический потенциал, солома, зерновые культуры, энергетический потенциал соломы, теплота сгорания.

УДК 657.1

*Кондріч В.І.,
здобувач¹ кафедри аудиту, ревізії і контролінгу,
Тернопільський національний економічний університет*

ПРОБЛЕМАТИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА ЇЇ ПРЕДСТАВЛЕННЯ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ВЧЕНИХ

Постановка проблеми. Витрати як економічна категорія відіграють ключову роль в процесі виробництва продукції. Обліковий аспект їх дослідження достатньо часто знаходиться в полі зору науковців. Такий інтерес пов'язаний з суттєвістю впливу рівня витрат на загальні кінцеві результати діяльності, а також посиленням зацікавленості виробників в економічно обґрунтованому зниженні витрат. Різносторонність досліджень свідчить про наявність у цих питаннях низки проблемних аспектів. В багатьох випадках вони стосуються галузевої специфіки, однак є і загально-теоретичні проблеми, від вирішення яких залежить ефективність та якість виробництва, оскільки облік є основним інформаційним джерелом прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблематики обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, а також виявленням сутності витрат займалися такі науковці як Ф.Ф. Бутинець, В.А. Дерій, А.М. Должанський, Р.В. Задаровська, Є.В. Міщук, В.Я. Нусінов, Я.О. Остапенко, Т.В. Приходько, В.М. Рожелюк, М.І. Скрипник, Л.Г. Столяр, О.А. Чухліб, Ю.О. Шумило та низка інших.

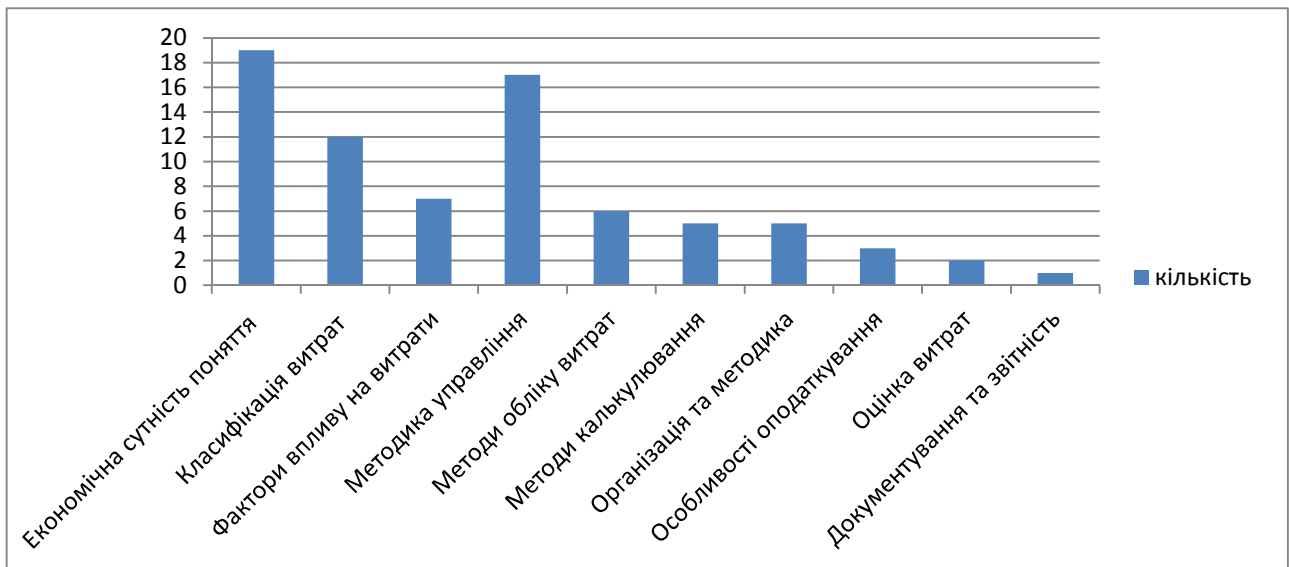
Фундаментальність та детальний розгляд витрат з позиції їх обліку різними науковцями дозволив вирішити ключові проблемні питання, пов'язані з теоретичним обґрунтуванням напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління, а також виробити концептуальні підходи до класифікації витрат і калькулювання собівартості продукції. Однак, попри це, на сьогоднішній день актуальним є розгляд цих питань в контексті вимог управлінського обліку, а також вирішення дискусії, пов'язаної з питанням понятійних категорій, що стосуються природи та сутності витрат, в тому числі з урахуванням галузевої специфіки. Існуючі проблемні теоретичні та практичні питання, пов'язані з витратами, що є у фінансовому, управлінському й податковому обліках вимагають оцінки та наукового обґрунтування єдиного концептуального підходу до їх трактування, а також формулювання пропозицій з удосконалення облікового відображення.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в здійсненні оцінки підходів до категорійних тлумачень, класифікації та розгляду інших проблемних питань, пов'язаних з організацією обліку витрат.

¹ Науковий керівник: Дерій В.А. - д.е.н., доцент

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи наукову літературу з питань обліку, контролю та аналізу, виявлено досить широкий спектр напрямів розвитку наукових досліджень. Зокрема, українські та російські вчені в основному проводять дослідження за двома напрямками: теоретичний та практичний. В частині теорії авторами з'ясовується сутність витрат та суміжних з ними понять, а також історичний аспект формування даного об'єкта як облікової категорії. В частині практичних розробок найбільше уваги приділяється методиці здійснення обліку витрат та калькулювання собівартості готової продукції, вдосконаленню системи управління витратами підприємства, підвищенню ефективності аналітичної та контрольної діяльності на внутрішньогосподарському рівні.

Аналіз тематики наукових публікацій вітчизняних вчених і практиків, здійсненого на основі використання інформаційних ресурсів бібліотеки ім. Вернадського, можна стверджувати, що найбільше праць присвячено дослідженню сутності витрат і методиці управління ними. Третю позицію займає проблематика класифікації, а найменше досліджувались питання документального забезпечення обліку витрат і звітності (рис. 1).

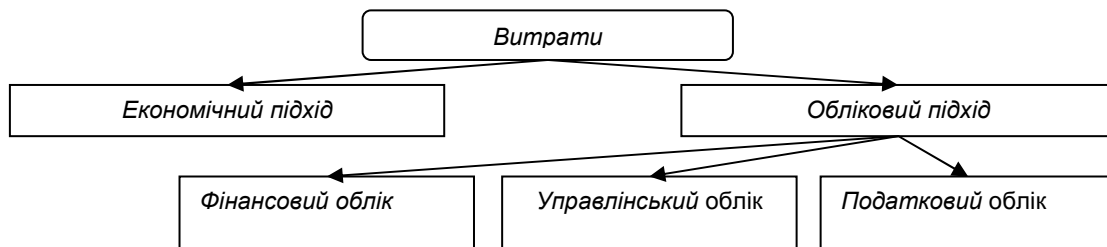

Рис. 1. Проблемні питання щодо витрат на виробництво та продаж, що розглядаються в науковій періодичній літературі

Джерело: узагальнено автором на основі дослідження інформаційних ресурсів бібліотеки ім. Вернадського

Увага до в'яснення сутності витрат пов'язана з їх позиціонуванням як об'єкта обліку. Без розуміння економічного підґрунтя об'єкта неможливо визначити напрямки удосконалення його обліку.

В роботах вітчизняних дослідників можна знайти досить різні підходи до трактування сутності поняття витрат. Головним чином це пов'язано з неоднорідністю цілей визначення сутності витрат (рис. 2).

Рис. 2. Підходи до визначення поняття “витрати”

Джерело: узагальнено автором на основі [1-12]

З точки зору економіки: поняття “витрати” прямо пов'язане з використанням ресурсів, які наявні на підприємстві. Витрати в даному випадку означають використання (споживання) ресурсів для досягнення цілей діяльності підприємства. З облікової точки зору поняття “витрати” пов'язують в більшості випадків з економічними вигодами, активами та зобов'язаннями підприємства. Тут також часто вживається словосполучення “витрачання ресурсів”, проте акцент робиться не на самі ресурси,

а на їх грошове вираження, тобто для підприємства має значення не стільки те, які ресурси витрачено для досягнення того чи іншого результату, а яка вартість цих ресурсів [5, с.154-156].

Проте варто враховувати, що навіть з точки зору обліку не існує єдиного підходу до трактування сутності витрат. Така ситуація зумовлена тим, що на сучасному підприємстві зазвичай ведеться три види обліку: фінансовий, управлінський та податковий.

Відповідно до цілей ведення фінансового обліку його метою є відображення фактів господарського життя підприємства на рахунках обліку та складання фінансової звітності з метою забезпечення необхідною інформацією певного кола користувачів. Основними цілями ведення управлінського обліку є оптимізація діяльності підприємства з метою отримання максимального прибутку. Саме в управлінському обліку найбільшого значення набуває грошове вираження використаних ресурсів. Разом з тим, крім поняття витрат тут з'являється подібне - поняття "затрати".

Наприклад, на думку А.М. Должанського [6, с.204], затрати і витрати мають різний економічний зміст, тобто їх застосування повинно бути обґрунтованим і відповідати визначеним потребам. Його думку підтримують В.Я. Нусінов та Є.В. Міщук [11, с.186-189], проте вони ще виокремлюють такі поняття як "виплати" та "видатки". Дерій В.А. [5, с.158] також поділяє таку точку зору і пропонує власне бачення ознак розмежування витрат і затрат.

Значну вагу приділяють дослідники питанням методики та методології обліку витрат. Зокрема в роботі В.В. Борковської [2, с. 4-5] досліджено теоретичні та практичні питання обліку витрат виробництва з урахуванням технологічних особливостей та податкових нюансів обраної галузі, розглянуто облік витрат за видами фінансової, статистичної, податкової та внутрішньогосподарської звітності, обґрунтовано необхідність цілісного підходу до забезпечення інтегрованого обліку витрат виробничого підприємства.

Досить різнобічним є дослідження К.О. Маліновської [10], в якому досліджено теоретико-методологічні та практичні проблеми обліку витрат виробництва, що формуються в системі бухгалтерського обліку для задоволення інформаційних потреб внутрішніх користувачів, описано методику обліку витрат і калькулювання собівартості та рекомендовано здійснювати облік витрат за ланками насінництва та калькулювати собівартість різних категорій насіння картоплі за попередільним методом. Обґрунтовано класифікацію витрат, що здійснюються підприємствами селекційно-насінневої системи у картоплярстві.

Спектр питань щодо витрат є також досить широким в роботі А.А. Костикової [9, с.5]. В її дисертації уточнено економічну сутність витрат і витрат виробництва, обґрунтовано їх склад і класифікацію в обліку щодо потреб галузевого управління рослинництвом. Вдосконалено облік і методи розподілу накладних витрат, побудову обліку витрат центрів відповідальності на засадах внутрішньогосподарського розрахунку з урахуванням організаційно-технологічних особливостей вирощування продукції рослинництва. Визначено об'єкти обліку витрат з урахуванням інформаційних потреб обліку й управління. Запропоновано метод обліку витрат для посилення дієвості бюджетування, обліку та контролю.

Ключовими питаннями, що розглядаються В.Ю. Гордополовим [4, с.9-17], є облік та контроль витрат операційної діяльності. Разом з тим, автор узагальнює економічну та облікову сутність витрат на торгівельних підприємствах та вдосконалює їх класифікацію. Також ним удосконалено методичне забезпечення внутрішнього аудиту витрат на підприємствах роздрібної торгівлі.

Об'єктом дослідження Т.Ю. Бондаренко [1, с.4] є загальновиробничі витрати, нею уточнено їх економічну сутність та запропоновано методику аналітичного обліку, що забезпечує єдність інформаційних потреб всіх користувачів інформації.

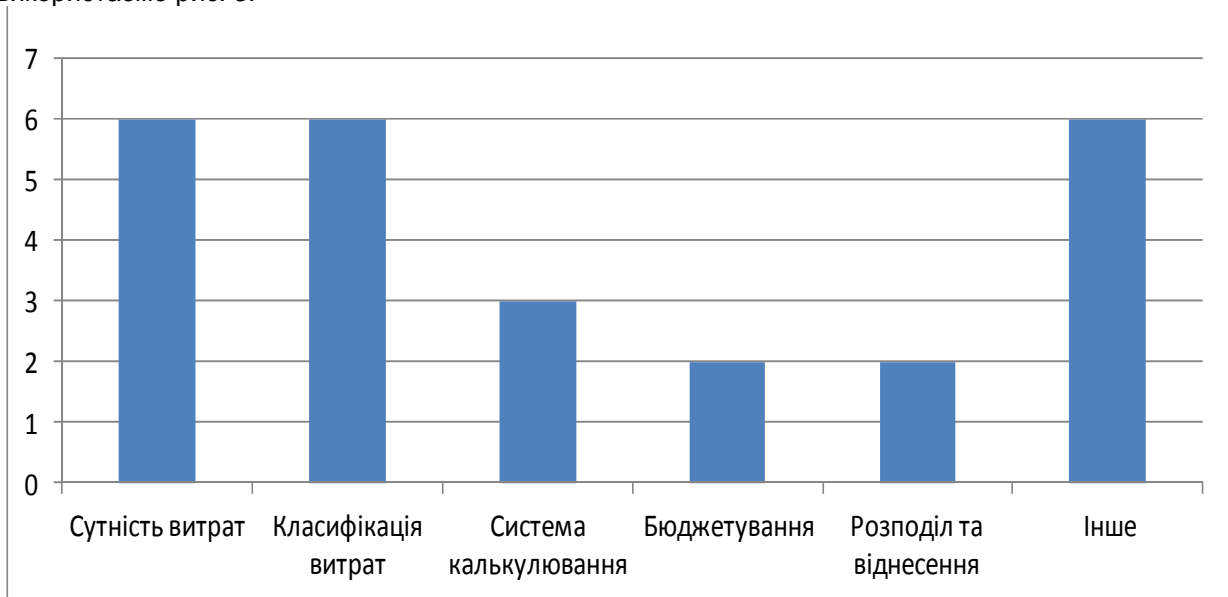
Облік та аналіз витрат досліджує в своїй дисертації Г.Г. Гладчук [3, с.4-7]. Тут розкрито суть і зміст витрат виробництва як об'єктів обліку й економічного аналізу на підприємствах-виробниках стінових матеріалів, розвинуто методику фінансового обліку витрат виробництва, розроблено форму внутрішньої звітності, вдосконалено класифікацію витрат, наведено методи економічного аналізу та запропоновано систему показників, яку доцільно використовувати для аналізу витрат виробництва цегельних заводів.

В результаті своїх досліджень, що викладені в дисертації "Організаційно- економічний механізм управління витратами на підприємствах промисловості", Г.М. Кононенко [8, с.5] обґрунтовує нові підходи та теоретичні положення щодо підвищення ефективності функціонування організаційно-технологічного механізму управління витратами на підприємствах машинобудівного комплексу, пропонує системний організаційно-технічний підхід до проектування та створення ефективних соціально-економічних механізмів управління витратами виробничо-господарської діяльності на промислових підприємствах.

Отже, узагальнюючи питання, які обрали автори для своїх дисертаційних робіт, можна сказати, що найбільш актуальними питаннями є удосконалення методики здійснення обліку витрат на підприємствах вітчизняної економіки та формування системи управління витратами, так як саме ця система є підґрунтям для подальшого успішного функціонування суб'єкта господарювання. Саме управління витратами включає в себе кілька спрямувань, основними з яких, як показує дослідження, є

класифікація витрат в цілях управління та калькулювання собівартості продукції. З точки зору економічної теорії основними питаннями, які потребують додаткового розгляду та подальшого узагальнення, є формування понятійно-категорійного апарату щодо об'єкту дослідження, який не містив би суперечностей, був би зрозумілим та запобігав викривленню інформації.

Виходячи з того, що об'єкт витрат широко розглядається не лише у вітчизняній, а й у зарубіжній літературі, також проаналізовано англомовні наукові статті та підручники, які розкривають економічну та облікову сторону витрат. Для зручності порівняння частки кожного з цих питань в загальній кількості використовуємо рис. 3.

Рис. 3. Питання щодо витрат, що найчастіше розглядаються в англомовних підручниках*

Джерело: узагальнено автором на основі дослідження інформаційних ресурсів бібліотеки ім. Вернадського

Отже, підсумовуючи результати аналізу англомовних підручників, можна сказати, що найбільш поширеними питаннями, що стосуються витрат, є трактування сутності та їх класифікація для цілей обліку. Важливими питаннями також є системи калькулювання собівартості продукції, розподіл витрат та бюджетування. Порівнюючи ці результати дослідження з аналогічними по українськомовній літературі, бачимо, що ключові проблемні питання є ідентичними, відмінністю є лише те, що цей спектр в англомовній літературі є дещо вужчим, ніж у вітчизняній.

При трактуванні сутності витрат всі автори дотримуються єдиної думки, що витрати - це зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призведе в майбутньому до зменшення економічної вигоди для підприємства. Таке трактування є аналогічним прийнятому в Україні. Як в українській тематичній термінології зустрічаються два поняття "витрати" і "затрати", так і в англомовній - "expenses" та "costs", що відповідають наведеним українським аналогам. Єдиною різницею є те, що в англомовних підручниках більш поширено застосовується поняття затрат.

Що стосується класифікації витрат, то варто зазначити, що тут, так як і в Україні, витрати групують за різними ознаками, проте їх перелік в даному випадку є значно коротшим. Найчастіше витрати поділяють на: постійні та змінні; прямі та непрямі; витрати продукції та витрати періоду; виробничі та невиробничі витрати; релевантні та не релевантні витрати. Різні підходи до вибору ознаки класифікації часто пов'язані з належністю до того чи іншого виду обліку.

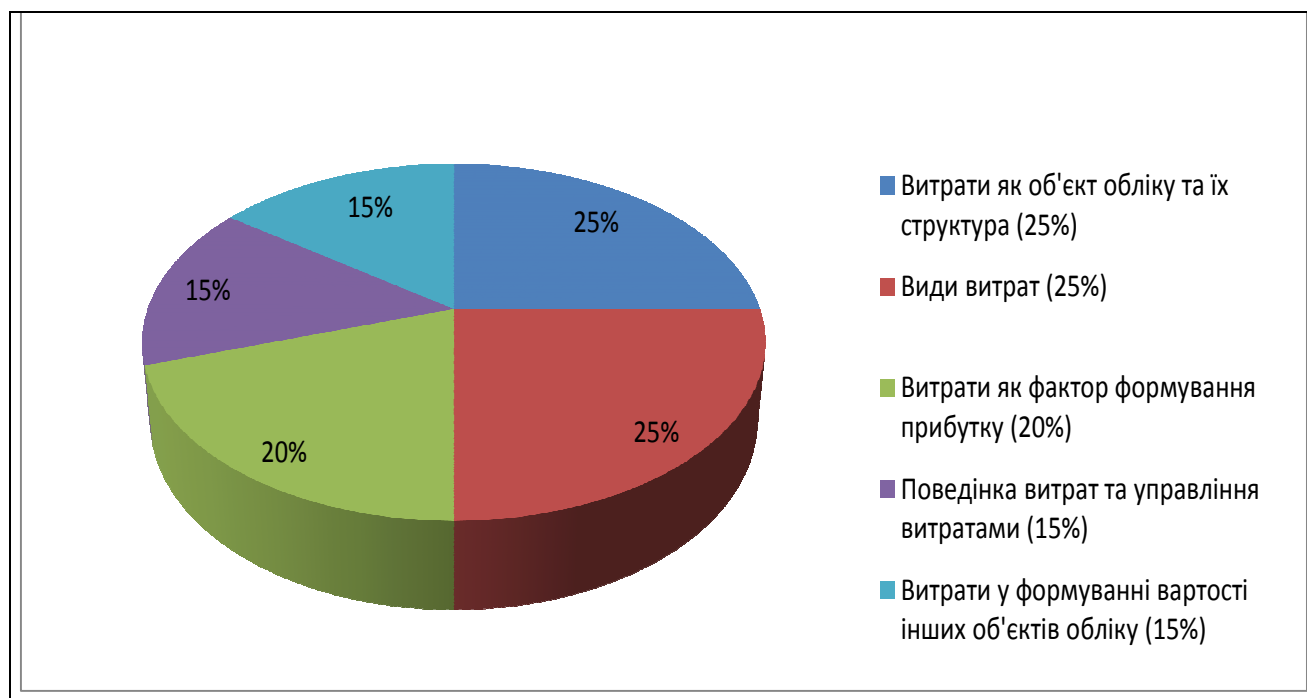
Калькулювання як процес розкривається досить часто, проте різні автори пропонують переваги та недоліки різних видів систем калькулювання. В досліджуваній літературі зафіксовано такі системи калькулювання: ABC-калькулювання; система job-costing; попроцесне калькулювання; система "joint and by-product costing"; Target Costing; Kaizen Costing [7; 8].

Деякі з перерахованих способів калькулювання часто зустрічаються і в українських наукових джерелах, проте, як показало дослідження, вони ще не набули достатнього поширення на теренах української економіки.

Актуальним також є впровадження та вдосконалення системи бюджетування на підприємстві, про що свідчать висвітлення цього питання в літературі. Здійснюючи аналіз англомовної наукової літератури, яка висвітлює питання витрат, ми дійшли загального висновку, що більшість авторів не має на меті продовження дослідження таких проблемних питань щодо витрат, що висвітлюються в підручниках і стосуються в повній мірі з'ясування того чи іншого аспекту цього об'єкту. Натомість витрати досить часто розглядаються в контексті інших об'єктів обліку, а саме в частині формування

їх вартості.

Систематизація основних напрямів, що стосуються витрат в англomовних наукових статтях, та їх питома вага в загальній кількості досліджених питань наведена на рис. 4.

Рис. 4. Ключові питання щодо витрат, які розглядаються в англomовних наукових статтях

Джерело: узагальнено автором на основі дослідження інформаційних ресурсів бібліотеки ім. Вернадського

З рис. 4 випливає, що найбільше уваги науковці приділяють дослідженню окремих видів витрат, зокрема в розрізі видів діяльності підприємства. Виявлено, що найчастіше досліджуються операційні та фінансові витрати, а також їх структура з метою визначення найбільш ефективних напрямів діяльності підприємства. На другому місці за частотою розгляду знаходиться проблема співвідношення витрат та доходів підприємства з метою визначення їх впливу на результат діяльності підприємства - чистий прибуток (NetIncome). Необхідність таких досліджень полягає в тому, що саме обсяг та структура витрат підприємства чинять найбільш помітний вплив на підсумки діяльності підприємства, а, отже, на його конкурентоспроможність та загальну рентабельність.

З'ясування сутності та структури витрат на підприємстві та роль витрат в процесі формування вартості інших об'єктів обліку розглядаються дещо рідше, ніж попередні питання, проте, на нашу думку, це не вплинуло на якість та результативність проведених наукових досліджень.

Підбиваючи підсумки здійсненого аналізу україномовної та англomовної наукової, навчальної та практичної літератури, можна сказати, що більшість досліджень та робіт, де ключовим об'єктом є витрати, розвиваються в приблизно однакових напрямках. Основними питаннями є з'ясування сутності витрат та суміжних з ними понять, класифікація витрат в цілях обліку, методи калькулювання собівартості продукції. Останнім часом з'явилися тенденції до вивчення проблем управління витратами, необхідності та можливості вдосконалення системи управління на підприємстві.

Висновки з проведеного дослідження. Аналізуючи вище зазначене, можна сказати, що витрати досить широко розглядаються в науковій та практичній літературі, що пов'язано з існуванням проблемних питань та неузгодженостей, які стосуються даного об'єкту.

Хоча витрати як об'єкт обліку мають досить довгу економічну історію, проте до цих пір не існує єдиного загальноприйнятого визначення витрат. Більшість науковців схиляються до трактування, яке затверджено П(С)БО 16 "Витрати", а саме: зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). На нашу думку, таке визначення є найбільш доцільним та обґрунтованим з точки зору обліку.

Крім того, існує невирішена проблема розмежування поняття "витрати" і "затрати". Підтримуємо позицію про те, що ці дві категорії мають різну сутність, а тому вважаємо за доцільне в сфері обліку застосовувати термін "витрати".

Що стосується класифікації витрат, то в ході проведеного дослідження виявлено значну кількість класифікаційних ознак, які застосовують при поділі витрат відповідно до певних цілей. Широкий спектр видів витрат пояснюється різними цілями фінансового та управлінського обліку, контролю та аналізу. З цієї причини, на нашу думку, пошук єдиної класифікації (як пропонують деякі науковці) є недоцільним, а підприємство має самостійно обирати, яку з класифікаційних ознак застосовувати для цілей обліку.

Бібліографічний список

1. Бондаренко Т.Ю. Облік і контроль загальнопромислових витрат (на прикладі гірничо-збагачувальних підприємств): автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 / Т.Ю. Бондаренко. – К., 2009. – 19 с.
2. Борковська В.В. Облік витрат виробництва м'ясопереробних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 / В.В. Борковська. – К., 2011. – 22 с.
3. Гладчук Г.Г. Облік та аналіз витрат виробництва (на прикладі цегельних заводів Чернівецької області): автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 / Г.Г. Гладчук. – К., 2009. – 21 с.
4. Гордополов В.Ю. Облік і контроль витрат операційної діяльності підприємств торгівлі: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 / В.Ю. Гордополов. – К., 2009. – 20 с.
5. Дерій В.А. Термін "витрати" і його трактування для потреб обліку та контролю / В.А. Дерій // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1(26). – С. 154-160.
6. Должанський А.М. Вдосконалення діючої системи витрат на промислових підприємствах / А.М. Должанський, О.Г. Фіновський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.10. – С. 203-208.
7. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри. – М. : Аудит, ЮНИТИ. 1997. – 560 с.
8. Кононенко Г.М. Організаційно-економічний механізм управління витратами на підприємствах промисловості: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Г.М. Кононенко. – Маріуполь, 2009. – 20 с.
9. Костикова А.А. Облік витрат на виробництво продукції рослинництва : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 / А.А. Костикова. – К., 2010. – 20 с.
10. Маліновська О.К. Облік витраті аналіз виробництва насінневої картоплі: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 / К.О. Маліновська. – К., 2010. – 20 с.
11. Нусінов В.Я. Аналіз та контроль рівня витрат та видатків на промислових підприємствах / Я. Нусінов, Є.В. Міщук // Вісник МНТУ. – 2012. – № 3 (7). – С. 186-194.
12. Приходько Т.В. Класифікація ознак та порівняння змісту затрат, витрат та видатків виробництва / Т.В. Приходько // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 1 (10). – С. 176-182
13. Столяр Л.Г. Сутність "витрат" та особливості трактування [Електронний ресурс] / Л.Г. Столяр // Економічні науки. – Серія "Облік і фінанси". – Випуск 8 (29). – 2011. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/En_oif/2011_8_4/27.pdf.

References

1. Bondarenko, T.Yu. (2009), "Accounting and control of total production costs (on example of mining and processing enterprises)", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.09, Kyiv, Ukraine, 19 p.
2. Borkovska, V.V. (2011), "Accounting of production costs of meat processing enterprises", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.09, Kyiv, Ukraine, 22 p.
3. Hladchuk, H.H. (2009), "Accounting and analysis of production costs (on example of brick factories in Chernivtsi region)", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.09, Kyiv, Ukraine, 21 p.
4. Hordopolov, V.Yu. (2009), "Accounting and control of costs of operating activity of trade enterprises", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.09, Kyiv, Ukraine, 20 p.
5. Derii, V.A. (2010), "The term "costs" and its interpretation for the purposes of accounting and control", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1(26), pp. 154-160.
6. Dolzhanskyi, A.M., Finovskyi, O.H. (2011), "Improving the current system of cost at industrial enterprises", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrayiny*, Iss. 21.10, pp. 203-208.
7. Druri, K. (1997), *Vvedeniye v upravlencheskiy i proizvodstvennyi uchet* [Introduction into management and production accounting], Moscow, Russia, Audit, YUNITI, 560 p.
8. Kononenko, H.M., (2009), "Organizational and economic mechanism of cost management at industrial enterprises", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.04, Mariupol, Ukraine, 20 p.
9. Kostykova, A.A. (2010), "Accounting of expenses on crop production", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.09, Kyiv, Ukraine, 20 p.

10. Malinovska, O.K. (2010), "Cost accounting and analysis of the production of seed potatoes", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.09, Kyiv, Ukraine, 20 p.
11. Nusinov, V.Ya., Mishchuk, E.V. (2012), "Analysis and control of costs and expenses at industrial enterprises", *Visnyk MNTU*, no 3 (7), pp. 186- 194.
12. Prykhodko, T.V. (2011), "Classification of features and comparison the content of costs, expenses and costs of production ", *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*, no 1 (10), pp. 176-182.
13. Stoliar, L.H. (2011), "The essence of the "costs" and peculiarities of interpretation" [Electronic recource], *Ekonomichni nauky. Seriya "Oblik i finansy"*, Iss.8 (29), available from: http://archive.nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/En_oif/2011_8_4/27.pdf.

Кондрич В.І. ПРОБЛЕМАТИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА ЇЇ ПРЕДСТАВЛЕННЯ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ВЧЕНИХ

Мета. Метою статті є здійснення оцінки підходів до категорійних тлумачень, класифікації та розгляду інших проблемних питань, пов'язаних з організацією обліку витрат.

Методика дослідження. Теоретико-методологічними засадами написання статті є основоположні концепції сучасної економічної теорії, дослідницькі праці вітчизняних і зарубіжних вчених, інші публікації з питань обліку витрат. В процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема, узагальнення (з метою виявлення спільних напрямів наукових досліджень та вироблення єдиного підходу до трактування категорій) аналіз (при проведенні оцінки наукових концепцій щодо обліку витрат), системний підхід (зادля виявлення тенденцій розвитку наукових позицій, пов'язаних з класифікацією витрат), абстрактно-логічний (для виявлення сутності витрат як економічної категорії), історичний підхід (при здійсненні аналізу напрямів наукових досліджень).

Результати. Встановлено найбільш досліджувані напрями, пов'язані з обліком витрат у вітчизняній та зарубіжній літературі, на основі оцінки публікацій. Обґрунтовано висновок про посилений інтерес до дослідження питань калькулювання собівартості продукції. Визначено проблемні аспекти, пов'язані з формулюванням категорійних означень та дослідженням сутності економічних термінів (витрати, затрати). Сформовано позицію щодо класифікації витрат та її ролі в обліку. Обґрунтовано актуальність та проблемні напрями дослідження питань обліку витрат.

Наукова новизна полягає у встановленні залежності трактування витрат і підходів до їх відображення в обліку, оцінці проведених досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених з точки зору вироблення єдиної концепції класифікації та обліку витрат, обґрунтуванні доцільності ведення управлінського обліку витрат, що сприяє вирішенню проблеми ефективного управління ними та підвищенню результативності діяльності.

Практична значущість. Отримані результати дослідження є основою вирішення організаційно-методичних і практичних проблем, пов'язаних з веденням обліку витрат і калькулюванням собівартості продукції, які здатні забезпечити підвищення ефективності діяльності виробничих підприємств.

Ключові слова: витрати, класифікація, дослідження, об'єкт обліку, удосконалення, виробництво, калькулювання, наукові дослідження, ефективність.

Kondrych V.I. PROBLEMS OF COST ACCOUNTING AND ITS PRESENTATION IN SCIENTIFIC WORKS OF DOMESTIC AND FOREIGN SCHOLARS

Purpose. The aim of the article is the evaluation of approaches to categorical interpretations, classification and consideration of other problems related with the organization of cost accounting.

Methodology of research. Theoretical and methodological principles of this writing are fundamental concepts of modern economic theory, research works of domestic and foreign scholars, other publications on issues of cost accounting. General scientific and special methods of investigation were used during the study.

In particular, generalization (to identify common areas of scientific researches and development of a common approach to the interpretation of categories) analysis (during the evaluation of scientific concepts for cost accounting) systematic approach (to identify tendencies of development scientific positions related to the classification of expenses), abstract and logical (to identify the nature of expenditure as an economic category), the historical approach (when assessing the areas of scientific research).

Findings. It has been established the most investigated directions related to the cost accounting in domestic and foreign literature, based on the evaluation of publications. It has been substantiated the conclusion about the increased interest to the research issues of calculation of production costs. It has been identified the problem aspects related to the formulation of categorical definitions and research of the economic terms (cost, expenses). The position regarding the classification of expenditure and its role in accounting has been formed. Actuality and problem directions of research issues of cost accounting have been substantiated.

Originality. Scientific novelty consists in establishing dependency treatment of costs and approaches to their recognition in accounting, assessment of conducted researches of domestic and foreign scholars in

terms of the development of the common concepts of classification and cost accounting, substantiation of expediency the management of accounting costs, which contributes to the problem of effective management and increasing the effectiveness of activity.

Practical value. The obtained results of research are the basis for solving organizational, methodological and practical issues related to keeping records of costs and calculation of prime cost of products that can provide improving the efficiency of industrial enterprises.

Key words: costs, classification, research, the object of accounting improvement, production, calculation, scientific researches, effectiveness.

Кондрич В.И. ПРОБЛЕМАТИКА УЧЕТА ЗАТРАТ И ЕЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ В НАУЧНЫХ ТРУДАХ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ И ЗАРУБЕЖНЫХ УЧЕНЫХ

Цель. Целью статьи является осуществление оценки подходов к категорийных толкований, классификации и рассмотрения других проблемных вопросов, связанных с организацией учета затрат.

Методика исследования. Теоретико-методологическими принципами написания статьи является основополагающие концепции современной экономической теории, исследовательские труды отечественных и зарубежных ученых, другие публикации по вопросам учета расходов. В процессе исследования использованы общенаучные и специальные методы исследования. В частности, обобщение (с целью выявления общих направлений научных исследований и выработки единого подхода к трактовке категорий), анализ (при проведении оценки научных концепций относительно учета расходов), системный подход (для выявления тенденций развития научных позиций, связанных с классификацией расходов), абстрактно-логический (для выявления сущности издержек как экономической категории), исторический подход (при осуществлении анализа направлений научных исследований).

Результаты. Установлено наиболее исследуемые направления, связанные с учетом расходов в отечественной и зарубежной литературе, на основе оценки публикаций. Обоснован вывод об усиленном интересе к исследованию вопросов калькулирования себестоимости продукции. Определены проблемные аспекты, связанные с формулировкой категорийных определений и исследованием сущности экономических терминов (расходы, затраты). Сформировано позицию по классификации расходов и ее роли в учете. Обоснована актуальность и проблемные направления исследования вопросов учета затрат.

Научная новизна заключается в установлении зависимости трактовки затрат и подходов к их отражению в учете, оценке проведенных исследований отечественных и зарубежных ученых с точки зрения выработки единой концепции классификации и учета затрат, обосновании целесообразности ведения управленческого учета затрат, что способствует решению проблемы эффективного управления ими и повышению результативности деятельности.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования являются основой решения организационно-методических и практических проблем, связанных с ведением учета затрат и калькулирования себестоимости продукции, которые способны обеспечить повышение эффективности деятельности производственных предприятий.

Ключевые слова: затраты, классификация, исследования, объект учета, совершенствование, производство, калькулирование, научные исследования, эффективность.